

Boldog kertészmérnök volt itt
 Porpáczy Aladár,
 diót, körtét nemesítő
 ritka szabad madár.

Gárdonyban és a szomszédos falvakban-városokban járva visszatérünk Fejér megyébe, hogy aztán észak felé, a váci járás irányába vegyük utunkat. Zárásképpen délre, a Jókáról, szülőfalujából kitelepített felvidéki magyarok új településeire kalauzol minket a költő, hiszen ezen, Balázs Géza rajzaival gazdagon illusztrált kötetből sem hagyhatja ki szűkebb hazáját, ezúttal az onnan kényszerűen elköltözötteknek emléket állítva. Biztos vagyok abban, hogy ezt a jó szokását megtartja a továbbiakban is.
(Fellinger Károly: Vándorló. Nap Kiadó, 2022)

Vácsi Márk

A hely, az álom és a fény evangéliuma

Király Sándor letisztult hangú, őszintén reveláló versei jelentek meg összegyűjtött formában, 2023-ban. A szövegekben egyszerre a most hirtelensége és az időtlenség tükröződik, amely az ént különleges létdimenzióba helyezi, folyamatos gondolkodásra készíteti, és kivetíti létezésének elemeit. Elsősorban felszabadulnak és érvényüket veszítik a fizikai, térbeli és pszichikai korlátok. Király megfogalmazza a kötetben: „Rengeteget tudnék írni eddigi életutamról, legfőképp pedig a hajléktalanságban szerzett tapasztalataimról.” *(Előszó)*. A hajléktalanságról közvetíteni, írni Király tollából különleges üzenetet jelent. Úgy formálja meg ezt a közvetítést, mintha egy másik léttérbe kerülne és hívna be, amely felszabadítja és megszabadítja az anyagi és földi kereteitől az embert. A test és a lélek hidat alkot ebbe az új világba, nincs megragadható rossz, csak a reménytelen jó. Bocskor Bíborka a következő szavakkal jellemzi Király Sándort: „Megismertem mély érzéseit, érzékenységét és a hihetetlen tudatosságot, ami nagyon szépen és szabadon működteti lényét, és életbeli stációiról is informál az írott és a beszélt szavak szintjén is.” Király Sándor élet- és sorshelyzete adekvát utat nyit a költészetének is, stílusában a klasszikusan rímekbe szedett, Petőfi Sándor elbeszélő, tiszta nyelvezetét, minőségét is őrizve, tükrözve, a népdalokra és népballadákra emlékeztető műfajjal, a kortárs költészetet formálja meg, szerkezetei és tartalma finom összecsengésével, kifejezve: „megélni, hogy létem a legnagyobb ajándék” *(Félúton a boldogság felé)*. Király – Petőfihez hasonlóan – elbeszéléseit, verseit átjárja a személyes tapasztalat és a létértelmezés analitikája.

A szövegek olykor szétbonthatók különböző értelmezési egységekre, amelyek egymás komplementereiként, egymás szerves részeiként, de egy-

mástól leválasztható elemekként is megjelennek. Király költészetének középpontjában az én és a létezés sokféleségének megélése, a gyerekként ébredő (*Gyermeki álmok*) és a felnőttkorba érő ember története, a tapasztalat és a gyakorlat, ugyanakkor a képzelet és az álmok szférája, ezek szimbiózisa és ütköztetése egyszerre áll. „Álom és valóság közt elmosódott határ [...] Illúzió csupán, mi egy perc alatt tovaszáll [...] Látszat mögött várakozó, torz, gyilkoló rémség. / Álnokságot elfedő pillanatnyi szépség. / Nyomában halott reménység. [...] Bezárt falak között ordító némaság [...] Gyengéd öleléssel fogva tartó rabság, / Minek, ha vége van, sem jár utána szabadság. [...] Délibábos láthatáron integető alak [...] Nem más ő, mint egykori önmagad, / Szemed már mosolyog, lelked dalra fakad.” (*A Vándor*). Az életet (létezést) Király egymagaként éli meg, az utat egyedül járja be, amelyen saját maga társaként jelenik meg. „Ha eljön az idő, és már senki nem tart veled, / Látod ködbe veszni kimondatlan neved. / Kutyak marcangolják elfáradt lelkedet, [...] Mikor szíved helyén csak egy tátongó seb marad, [...] Kiket egykor barátoknak hittél is, mind megtagad [...]” (*Várok reád*).

Vált a versben, és mintegy új felhívó jellegű mondatot illeszt be: „Ha egyszer magányosan lépkedsz az éjben / Egy vándorcillagot láthatsz fent az égen. / Lehunytt szemmel sorsod tükrét mellé képzeled” (*Várok reád*). Az én önmegszólító és megszólító kettősségében az egyes szám második személy a (képzeletbeli de inkább az egykor volt) másikat is jelenti, és főként a szerelemmel kapcsolódik össze: „Mikor első alkalommal gyöngy szemedbe néztem, / A legszebb álmod láttam benne mélyen, / Te közelebb jöttél, én meg szinte félttem [...]” (*Örök szerelmemnek*). Narratívájában megképződik a szerelemben is az új, de megtorpan: „megőrjít hiányod!” (*Fájdalmas ébredés*). „Arra gondolok, milyen jó volt veled, / Mikor még mellettem voltál, s foghattam a kezéd.” (*Távoli csillag*). Az anyagi létből transzcendens létezés felé mutat, és ezt változtatja a jelenben-valóvá: „Én itt várok reád, vigyázom helyedet [...] Én itt várok reád, vigyázom álmodat [...] Én ott várok majd reád, és vigyázom fényedet.” (*Várok reád*).

Az én ígéretet tesz, az irracionalitás és a valóság között megpróbálja a korlátokat eltörölni, természetes és pozitív folyamattá tenni az úton levés empirikus voltát. „Cammogva lépked mögöttem / Az idő nehéz lába. / Majd mellém érve, hogy én ne lássam, / Egy pillantást vet rám a félhomályban. / Aztán otthagyt [...]” (*A természet bölcsessége*). Az idő(k) ütközése, találkozása van jelen, abban a fehértiszta, pontos megfigyelésben, amit az én képes végrehajtani, ahogyan képes a környezetét, annak részleteit, szépségét és elemeit mély analitikával kezelni: „Fodrain a fénynek kacér csillogása, / Mint szívemben a lángok fellobbanó tánca. / Időnként hallik lakóinak egy-egy csobbanása [...] Majd miként az időt vitte tőlem sebes szárnya, / Úgy suhan minden apró nesz a csend fogságába. / Köröttem is megállt s szél, mintha valamit várna, / Békével takar be az égbolt csodaszép

látványa.” (*A természet bölcsessége*). Amit lát, amit érez, amit hall, minden percepcionális részlet az én védelmére szolgál. Megóvja, betakarja a békés közeg. Ezek a percek adnak nyugalmat, meditatív tartalommal bírnak: „Hálát adni, a nagyvilágot szépnek, jónak látva. / Érezni a gondoskodást, hogy nem vagyok árva [...] Látni a teremtés csodáját a zsenge fűszálban, / S életre hívni a reményt minden elmúlásban.” (*A természet bölcsessége*). A szeretet, a remény (és a hit), a teremtés Isten nevének kimondása nélkül van jelen Király panteisztikus, a szépséget (*Lélekbarangolás, A lét árnyékai*) és a természetet elsődleges fontosságúvá tévő soraiban.

Az istenkeresés és útkeresés soraiban a következőket fogalmazza meg: „Kikövezett utakon a perceket keresem, [...] Kezeim közt a lopott idő reszketve fél, / Villámok égetik fellegpapírra vétkeimet, / Holdfény ezüst keresztjén csordogál a vér. / Hamis tükrömet évtizedek padlójára vetem, / Húsvér szívemet a visszhang tépi szét, / Ezernyi szilánk ropog minden léptemen, / S a felismerés rám szegezi tiszta tekintetét...” (*Megbélyegezve*). Király a narratívát kimozdítja egy konstans képbe, mintha ez a kép kísérelje volna a történeteknek, mintha a tekintet egyszerre jelentene megbélyegzést, kirekesztést és kiválasztottságot. A felemelkedés útján, Isten közelében a kiválasztottság a megbélyegzést inkább egy prófétai (jósló, tisztánlátó) vagy (ige)hirdetői, hírvivői szerephez sorolja az ént, aki evangéliumot ír és szerkeszt, benne a maga krisztusi létét, párhuzamát megjelenítve. Ez adja meg végül az egyedüllét értelmét is, Jézus Olajfák hegyén (a Getszemáni kertben) kialakuló egyedüllétének (belső párbeszédének, Istennel való kapcsolatteremtésének), de nem magányának vagy magára maradásának a kihívását. A felismerés megtörténik. A létezésnek a különleges, a saját identitásra és testre vonatkozó (át nem ruházható) sors- és élethelyzetnek kell megvalósulnia. A nagy volumenű változásokat, mozgásokat, a legapróbb rezdüléseket, valamint ezt az élethelyzetet kell értelmeznie, valamint megértenie, a környezetével együtt.

Király élethez való bölcsességével a másik embert egyszerre megszólítja, és kívülállóként szemléli, hozzátesz, kérdez, szemlél, interpretálja a másikat. Az embereket, mint külön társadalmi csoportot veszi szemügyre, olyan réteget mutat be, akiknek a mindennapjai elgépiesednek. Identitásukat veszítik ebben a(z ördögi) körben, és ennek következményeként vagy párhuzamaként uniformitás, anonimitás alakul ki, ahogyan Király maga is rámutat erre a névtelenségre a meg nem nevezett versbeli figurákon keresztül. Ebbe a rendszerbe még magát is beleérti, többes szám első személyben fogalmaz. „Mint a hangyák, fel-alá rohanunk, / Életünk morzsáit gyűjtögetve, / Olykor egymásban nyomokat hagyunk. / Majd továbbállunk hol sírva, hol nevetve. Van, hogy építünk, mikor rombolunk / A tudatért, hogy nem leszünk feledve [...]” (*Látszatvilág*). Ezentúl megfogalmazza az ember gyarló, álnok mivoltát is. „Zajlik az élet, osztják a szerepet, / Kinek csalfa mosoly jut, kinek hazug szeretet. / Versengés indul, ki játssza

el jobban, / Sok-sok üres szív most mind egyszerre dobban. / Egy sötét kor színpadán beindult a hajsza, / Mindenki a legjobb díjazást akarja. [...] Csillagjaik, melyek nyomán az út pokolra vezet / Hamar lehullnak. Már kezdődik a díjátadó odalént [...]” (*A nagy alakítás*). A Másik megmarad abban a gondolati szférában, amelyet a költő alakít ki magának, ebben a világban azonban a Másik kristálytisztán jelenik meg. Az Emberhez itt sem társít nevet, de pontosan formálja meg a jellegét, jellemét. Létezésük időtlen, illetve az a fajta időbeliség jellemzi, amely egyszerre köti őket (átvonatkoztatva a társadalom típusait) egy kronológiai és egy szubjektív időbeliségbe is. Az ember és a társadalom jellemzésében, kritikájában Petőfi Sándor *Az Ember* (1847) című versének analógiája fedezhető fel: „S ha dicsőséget szerzél, nagy nevet? / Veled hal meg s a föld alá viszed, / Vagy, mint hű eb, kísér ki sírodig, / S ott őrzi azt egy pár kis századig, / S elébb-utóbb éhen-szomjan vesz el. / Kevély ember, miben kevélykedel? / Dicsőséged, neved maradjon! hol? / A nép is elvesz, melyhez tartozol. / Az ország, melyben most él nemzeted, / Tenger volt egykor, s újra az lehet, / S e föld is semmiségbe oszlik el. / Kevély ember, miben kevélykedel?”

Ebben Király a figyelő és megfigyelő szerepében egyaránt áll, észreveszi az értéket és értéktelenséget, a finom alakulásokat, oppozíciókat. Kívülállóként (de minden bizonnal saját élettapasztalataiból merítve) meglátja a sokféleséget, és ennek megfelelően kezeli és ábrázolja ezt a közeget. Ábrázolóként, történetíróként a saját anonimitása (sorstalansága) is megjelenik. Jelzi, hogy saját névtelensége és elfeledhetősége egygyé teszi őt az emberiséggel, a világ bomlásával, ő maga is mindössze egy ember a sok között: „Kiűzött lelkem bolyongjon hát az idő végtelen peremén, / Élttem morzsáiról történetek se szóljanak! / Szemfedőm legyen rút, rozsdás falevél, / Legyek én a név, mit a nagykönyvben kihúznak! / Törött gallyak boglyája legyen koporsóm, / Hordjon el a szél innen messzire. / Névtelen sírkövem legyen meg nem értett sorsom, / Ne élesszen könnyeket, ne fájjon érettem senkinek szíve...” (*Sorstalanság*). Sorsa és világban létezése egyszerre (meg)értett és belső lázadást indukáló. Világban való léte vagy hiánya (emlékezete) legyen inkább, amelyre ő maga is oszcilláló választalan választ ad, egyszerre érez tavaszt és börtönt a lelkében (*Decemberi éj*).

A költő Pál levelében megírtak szerint építi fel poétikáját. „Ha emberek vagy angyalok nyelvén szólok is, szeretet pedig nincs bennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom. [...] minden bölcsességnek birtokában vagyok [...] szeretet pedig nincs bennem: semmi vagyok. [...] A szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát. [...] Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Minden felfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr. [...] Amikor pedig eljön a tökéletes, eltöröltetik a töredékes. Amikor gyermek voltam, úgy szóltam, mint gyermek, úgy éreztem, mint gyermek, úgy gondolkoztam, mint gyermek: amikor

pedig férfivá lettem, elhagytam a gyermeki dolgokat [...] most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, ahogyan engem is megismert az Isten. Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három, ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet.” (Pál első levele a korinthusiakhoz, 1 Kor:13). Király Sándor feltárulkozásával hibáit és erényeit mutatja fel. „Harminc esztendőmmel sok utat bejártam, [...] Öleltem gyűlölettel színültig megtelve. [...] Hajóztam hullámzó, azúrkék vizeken, / Hánykolódtam vihartól korbácsolt tengeren. Voltam hajótörött a magány nagy szigetén. [...] Voltam nevető, örömteli gyermek, [...] Voltam színész az ördög nagy színpadán, / Voltam igaz harcos Isten szent oldalán.” (*Gondolatok Hamburgból*). Mi volt ő, és minek kell még lennie: „Kirendelt útjaimat végig kell járnom [...] Fegyvereim a hit, a reménység, a szeretet, [...] Erőt ad a kitartás, nyugalmat a becsület, [...] Elégedetten hátradőlve vén szemem lehunyom, / Lelkem börtönéből messze száll szabadon [...]” (*Gondolatok Hamburgból*). A kereszténységben megjelenő három fő erénnyel, az élet harcosaként (sz)áll szembe éveivel, adott, belső *fegyvereivel*. Soraival szinte a saját nekrológiát, előkészített, előrajzolt halálát fogalmazza meg. Látásmódja izgalmasan hozza a jelen és a jövő kettősét, benne a múlt egy lezárt, vagy lezárható egység. Tanulásának és szemléletének, múltismeretének (*Gondolatok Hamburgból, Fájdalmas ébredés, Lélekbarangolás*) mentén közli, hol vannak a határok, és ő maga milyen minőségben, milyen szereppel, funkcióval vett részt a világ alakulásában, alakításában („És körültekintvén csak pusztaságot látsz / Szíveddel igazán csak akkor fogod fel, / Mit jelentett számodra e talpalatnyi hely” *Ősök fájdalma*). Hogy a hit, remény és szeretet mellett ő maga legyen az igazság, az út és az élet. Ebben az útkeresésében felel meg lírai énje Ady Endre (*Új vizeken járok*) című költemények főhősének is, akikhez hasonló új utak felé tör Király lírai énje is. Ady „Ne félj hajóm, rajtad a Holnap hőse, [...] Röpülj, hajóm, / Ne félj, hajóm: rajtad a Holnap hőse. / Szállani, szállani, szállani egyre, / Új, új Vizekre [...] Új Horizontok libegjenek elébed, / Minden percben új, félelmes az Élet, / Röpülj, hajóm, / Új horizontok libegjenek elébed. / Nem kellene a megálmodott álmok, / Új kínok, titkok, vágyak vizén járok, / Röpülj, hajóm, / Nem kellene a megálmodott álmok [...]” (Ady Endre: *Új vizeken járok, Szűz ormok vándora ciklus, Új versek kötet, 1905*).

Király ábrázolja a maga léthelyzetét: „Egymagam vagyok, mint szomorúfűz kinn a pusztaságban, / Talán jobb így nekem... Éppen elég gonoszt láttam. / Volt, mikor még hittem, reméltem, türelmesen vártam [...] Egymagam a pusztaságban kettéhasadt szívvel, / Hit nélkül, megtörtén, halott reménnyel [...]” (*Egyedül*). Krisztusi alakként (is) a reményvesztettségben megtalálja az utakat. Belső világa, az elme és a tudat, a filozofikusságra való hajlam, mint a feltámadás menedékeként vannak jelen. Ugyanennek az útkeresésének és revelációnak, visszaemlékezésnek felel

meg Arthur Rimbaud (*A részeg hajó*) című verse (Tóth Árpád fordításában, 1917), amelynek főhősével Király azonosulhat. Rimbaud írja, „De, hogy mi sorsra jutnak, mindegy volt nekem ez, [...] Vizek szabadja lettem, ki vígan elcsatangol. / És tél jött, szörnyű zaj közt s engem, kiben siket / Csend hallgatott tunyán, / mint a gyerekagyban, / Felvett az ár: s ha sülyyed egy málló félsziget, / Nem szállhat a habokba dicsőbben és vadabban! / Kegyes volt a vihar: a tengerig vetődve / tíz éjen át lebegtem vidám parafaként / a mélyen, mely romlás örök hömpölygetője / S nem néztem: vaksi lámpás vet-é utamra fényt? / Fenyő-ducos begyembe zöld víz lágy íze folyt, [...] Letisztult rólam és levált a kormány s horgony. / Azóta egyre fürdök a roppant tengerek / Költészetében [...] S nyelem e zöld azúrt, hol fulladt emberek / Lebegnek olykor mélán s mintegy gyönyörben égve, [...] S villámtépett eget s tölcsért, mit vihar hajt, / S a mélységek hintáit s kanyargó áramát / Láttam s az alkonyt s hajnalt: ez izgatott / galambrajt, / s olyat is, mit az ember, ha sejt is, sohse lát. / Láttam sülyyedt napot, vad titkokkal befolyva, / Míg olvadt messziségek violája ragyog, / S hallottam, mintha antik tragédiát dalolna: / Messzire elhörgő zajt s mely reszket és gagyog. / S vakító hócsúcsokról álmodtam zöldszín éjen, / míg messze tengerszemhez rejtelmes útra kelt / az óceánok csókja: ízes áram a mélyben / s mentem vele [...] S találtam tengeren túl s alúl a horizonton / Párduc-szem fényű és virágos szigetek / kék és furcsa raját, [...] Láttam maró mocsárt, hol mint egy szörnyű / hálón / a sás közé akadt Rém poklos teste reng, / és vizeket rohadni örök szélcsendben állón / S örvényt, mely tág kerékben az égaljig kereng. / Gleccsert, ezüst napot, gyöngyházhabot, parázs / Eget, sok éves roncsot, mik barna öblön úsznak, [...] S züllött utamra olykor rózsát sodort a tajték, / S olykor hízelkedőmül édes szél lengve kelt. / S olykor minden tájak únottja, pólusok / bús kószája: a tenger, míg ringatott panaszlón, [...] S ringtam, kóbor sziget, [...] Ringtam s némely telem tört testemen pihent / meg, / majd elhagyott sülyyedve, aludni még alább... [...] Imé, ez vagyok én! [...] Im bátran, párát fújva, mely rajtam ködként / kékül, / utam kaput az ég izzó falába fűrt, / s zsákmányul téptem onnan, finom poéta-étkül / ízes nap-cafatot [...] Im én! kit túl az égen várt csillagos sziget, [...] hol végtelen mély éjben arany fénnel piheg / alvó madárseregként a boldog Jövők titka! / De mégis sokat sírtam: testem hajnal gyötörte! [...]”

Király Sándor életútja, életismertetője az álmok földjére visz, és itt mutatja meg a legmélyebb, immanens összefüggések őszinte alakulásait. Az álmok és a föld, ahol az álmok megalakulnak, megképződnek, láthatóvá, és szinte tapinthatóvá válnak. Mintha tudatosan szerkesztett, az elme által irányított álmok volnának, a valóságba testesülve. Világában a lelassuló, szép idő(múlás) van jelen, dimenziói egyszerre húznak be a földi világ(tapasztalat)ba, és távolítanak el attól. Kettősségében különleges tükröt emel, melyben egyrészt önmagát figyelni meg, és tesz fel számos ki

nem mondott, de belül pontosan megfogalmazott kérdést önmaga felé, és közvetíti ezeket az egzisztenciális vonalakat a külvilág, a recepció felé is. Király egyszerre életigenlő és életttagadó, genealogikus és utódok nélküli. Szövegeiben a lélek és a psziché egyszer fent-egyszer lent hintajátéka is megfigyelhető, belső stabilizálódást és kifelé elidegenedést kezd egyszerre megélni, ezt az új utat vezeti be, nyitja meg új fejezetként a kötet záróversével, Petőfi *Az Ember* című versének örök tanulságát is idézve: „Felébredünk egy új kor hajnalán [...] Mik megvoltak bennünk hajdanán, kihaltak. Semmit nem találunk [...] számunkra idegen a világ [...] Eredetünk homály fedí [...]” (*Lelkünk apokalipszisa*).

(*Király Sándor: Álmodok földjén, Menhely Alapítvány – Fedél Nélkül Könyvek 9., Budapest, 2023*)

Hörcher Eszter

